

Revitalizace interiéru kostela Nanebevzetí Panny Marie v Kutné Hoře-Sedlci Rekonstrukce výmalby interiéru

Restaurátorský průzkum Jaroslav J. Alt
Koncepte Jan Žižka, Aleš Pospíšil, Jaroslav J. Alt
Odborná spolupráce Blanka Altová
Realizace REINEX

Restaurování a rekonstrukce interiéru kostela probíhaly v letech 2001 – 2008 souběžně s dalšími pracemi týkajícími se opravy objektu jako celku. Ve zmíněných letech byla postupně restaurována nebo restaurátorsky ošetřena většina artefaktů a uměleckých děl tvořících dnes již integrální součást vybavení interiéru (mobiiliář, obrazy, sochy) a restaurovány malby v klenbách křížení hlavní a příčné lodi a v ochozových kaplích. Ve stejném období probíhala rekonstrukce výmalby interiéru kostela, jejíž součástí byly poměrně rozsáhlé práce stavební. Zásadním problémem byla otázka restaurování resp. rekonstrukce a následné prezentace jedné z historických barevných vrstev výmalby stěn interiéru. Již od počátku bylo jasné, že stávající barevnost výmalby se podstatně liší od barevnosti náležející k barokní úpravě interiéru, realizované v prvních letech 18. století Janem Blažejem Santinim-Aichelem (1677 – 1723). V korespondenci mezi Santinim a tehdejším opatem Jindřichem Snopkem je otázka barevnosti interiéru i její strukturovanosti a intenzity poměrně detailně řešena. Lze si proto dobře představit základní barevnou koncepci interiéru jako kombinaci ve dvou valérech zeleně pojednaných stěn a teplého červenohnědého tónu plochy podlahy.

Restaurátorský průzkum a koncipování rekonstrukce barevného pojednání stěn a kleneb

Úkolem průzkumu bylo zjištění rozsahu a kvality dochování barevné vrstvy výmalby stěn a kleneb interiéru související s přestavbou objektu J. B. Santinim-Aichelem v letech 1702 – 1707 a zmapování stavu následných úprav barevnosti interiéru prováděných postupně mezi lety 1801 – 1902. Poslední barevná úprava interiéru realizovaná pod dohledem Ludvíka Láblera v letech 1897 – 1902 zdůrazňuje aktivní články architektury pomocí světlého, smetanově bílého tónu na pozadí klidných ploch v barevnosti světlého lomeného okru. Sondážním průzkumem bylo zjištěno, že tato barevná koncepce věrně sleduje starší barevné pojednání realizované po roce 1853. Jak zatékání, tak vzlínající vlhkost byly hlavními příčinami degradace omítkových vrstev i vrstev monochromních nátěrů výmalby. Téměř ve všech sondách provedených v klenbách, dřících přípor, prstencích a hlavicích i na plochách stěn, byly nalezeny fragmenty Santinim-Aichelem koncipovaného barevného zpracování interiéru ve dvou valérově mírně se lišících tónech zelené (aktivní články intenzivnější, pasivní partie světlejší). Pigmentová složka zelených tónů byla identifikována jako malachit. V letech 1853 – 1854 byla zelená barevná vrstva souvisle překryta silnější vrstvou vápenného nátěru (příp. tenké vrstvičky štuky), na který byl v neaktivních partiích členění architektury nanesen vápenný nátěr v tónu světlého lomeného okru, na aktivních prvcích v tónu zatažené bílé. Jak se ukázalo v sondách,

tato barevná vrstva byla silně fragmentární, její stav svědčil o tom, že byla z velké části v průběhu pozdějších oprav interiéru postupně mechanicky odstraňována. Ve fázi oprav v letech 1897 – 1902 byl povrch stěn znovu lokálně přeštukován. Finální barevnou vrstvu tvořil hlinkový nátěr, který byl v době probíhajícího průzkumu v celém rozsahu silně degradovaný, uvolněný a na mnoha místech již odpadlý.

Koncepce restaurování a rekonstrukce barevného pojednání interiéru kostela

Vzhledem ke značné fragmentárnosti dochování santiniovských barevných vrstev by v případě jejich restaurování či rekonstrukce bylo nezbytné na mnoha místech prakticky fabulačně definovat partie aktivní a pasivní. Zdaleka ne všude bylo jasné, do které kategorie Santini ten který prvek zařazoval. Velkým nedostatkem případné prezentace santiniovské barevné koncepce výmalby interiéru by byla však skutečnost, že bychom se zabývali vrstvou, která je sice integrální součástí jedinečné přestavby objektu, současně však bychom v takto koncipovaných úvahách eliminovali postupně se v architektuře vrstvicí časové roviny, ve kterých je i Santiniho úprava „pouze“ jednou z uložených vrstev. Vědomě bychom pak opomenuli skutečnost, že následovaly další úpravy interiéru, které se týkaly nejenom změny barevnosti stěn, ale i proměn mobiliáře a zařízení kostela. Závažnou otázkou, která se v této souvislosti bezprostředně naskýkala byla otázka oprávněnosti tohoto řešení z hlediska etického přístupu k historickému artefaktu, v tomto případě architektonického objektu, v rámci procesu jeho revitalizace.

Rekonstrukce stávajícího barevného řešení výmalby stěn

Stávající barevná koncepce výmalby interiéru byla realizována při poslední velké opravě kostela v letech 1897 – 1902 a důsledně vychází z barevnosti pojednání stěn, kleneb a plastických prvků z let 1853 – 1854. Při úvahách a konečném rozhodnutí o respektování a prezentaci v rámci námi prováděné revitalizace právě tohoto vzorce barevné koncepce výmalby, bylo především vzato v úvahu, že Láblerem realizované barevné pojednání stěn a plastických architektonických článků je jednou ze složek nejmladší vrstvy časového sedimentu, který můžeme i v dalších položkách v interiéru identifikovat (barevné řešení skel oken, barevnost podlahy, barevnost nátěrů dílčích prvků zařízení atd.). Po šetrném odstranění degradovaných fragmentů poslední hlinkové výmalby a ponechání všech soudržných vrstev starších barevných nátěrů i vrstev omítek, byly drobnější defekty zednický vyspraveny a v místech absence omítkových vrstev nataženy omítky nové. Nesourodý povrch omítek byl následně sjednocen tenkým vápenným nátěrem, který posloužil jako ochranná vrstva kryjící fragmenty starších omítek a nátěrů a současně jako podklad pro aplikaci dvouvrstvého vápenného nátěru odpovídajícího barevnému řešení výmalby interiéru koncipovanému v průběhu 19. století. Výsledného tónu bylo dosaženo optickým součtem dvou na sebe kladených pololazurních vrstev. Barevná vzdálenost akcentovaných aktivních prvků a klidných ploch byla volena nepřilíš velká, světlý tón na aktivních prvcích je lehce stažen směrem k barevnosti ploch.

Stav po rekonstrukci výmalby interiéru
The state after the reconstruction of the interior